

STAPPENPLAN AFSTANDSLEREN BASISONDERWIJS

14 april 2020

Voor schooldirecties en ICT-coördinatoren basisonderwijs

Voorwoord

Les op afstand en preteaching organiseren betekent: keuzes maken, die uitvoeren en leraren de ruimte geven om zich voor te bereiden. Goede communicatie op elk moment is daarbij heel belangrijk.

Dit is een stappenplan **om afstandsleren na de paasvakantie op te starten of te verbeteren**.

Het stappenplan focust op de inzet van technologie. De basis is een plan ontwikkeld door Kennisnet in Nederland. Kennisnet ondersteunt scholen om ICT professioneel in te zetten.

Er zijn **3 stappen**:

- 1. Inventariseer of de randvoorwaarden in orde zijn:**
ICT-voorzieningen | Leermiddelen en -omgevingen | Deskundigheid
- 2. Plan het onderwijs**
- 3. Volg de ontwikkelingen nauw op en stel bij waar nodig**

Stap 1: inventariseer of de randvoorwaarden in orde zijn

Leren op afstand is een mix van leren met digitale en andere - soms klassieke - middelen. Ga in de eerste stap na in hoeverre het in uw situatie mogelijk is om digitaal werken goed in te zetten. Zijn alle randvoorwaarden om digitaal te werken op orde? Wat is er beschikbaar om op afstand te werken en waar moet de prioriteit liggen? We bekijken hierbij drie belangrijke randvoorwaarden: ICT-voorzieningen, Leermiddelen en -omgevingen en deskundigheid.

1. ICT-voorzieningen

Zijn ICT-voorzieningen beschikbaar?	Zo niet ...
Hebben leerlingen een eigen toestel om te werken voor de school?	... inventariseer wat beschikbaar of uit te lenen is bij de school, het bestuur of de gemeente. ... stel eventueel zelf laptops of tablets van de school ter beschikking van leerlingen. ... voorzie in werkbundels voor leerlingen die helemaal geen toegang hebben tot een computer.
Hebben leerlingen voor thuis een schoolaccount en mailadres?	... maak indien mogelijk schoolaccounts aan voor alle leerlingen en leraren.
Heeft de school en hebben de leerlingen thuis een goede internetverbinding?	... bezorg leerlingen tijdelijk gratis internet via Proximus of Telenet geef tips om de verbinding zo goed mogelijk te houden, bv. door niet gelijktijdig video te gebruiken op meerdere toestellen

2. Leermiddelen en -omgevingen

Zijn er leermiddelen beschikbaar?	Zo niet ...
<p>Heeft uw school een digitale leeromgeving die ook voor thuis voldoende functionaliteit biedt om digitaal samen te werken?</p> <p>Leeromgevingen bieden mogelijkheden voor communicatie, documenten en leermiddelen delen en voor samenwerking.</p> <p>Daarnaast hebben veel scholen al digitale communicatiemiddelen. Ook hier kunt u gebruik van maken.</p>	<p>... vertrek zo veel mogelijk van de technologie die al op de school beschikbaar is en die uw leraren en leerlingen al kennen.</p> <p>... gebruik zo weinig mogelijk extra of nieuwe tools, want het kost leerlingen, ouders en leerkrachten tijd om die te leren kennen.</p> <p>...veel scholen hebben een contract met Microsoft, Google of Smartschool. Vind het aanbod.</p> <p>... specifiek voor het lager onderwijs kan je ook gebruik maken van Gimme of Questi. Zie ook KlasCement – Elektronische leeromgeving.</p> <p>... als je gebruikmaakt van een (tijdelijk) gratis aanbod, let dan op de gebruiksvoorwaarden zodat je later niet vastzit aan verplichte aankopen.</p> <p>... vergeet niet dat de klassieke leermiddelen er nog zijn en niet alles digitaal moet.</p>
<p>Zijn digitale tools en leermiddelen voor leerlingen in het basisonderwijs gekend, beschikbaar en van thuis uit toegankelijk?</p>	<p>... vertrek ook hier zo veel mogelijk van de technologie die al op school beschikbaar is en die uw leraren en leerlingen al kennen. Denk verder aan digitale oefenplatformen van de educatieve uitgevers.</p> <p>... bekijk het volledige aanbod van educatieve uitgeverijen. De meeste uitgeverijen stellen digitale leermiddelen maximaal ter beschikking, ook voor scholen die geen klant zijn. Meer info: Boek.be - Thuisleren met digitale leerplatformen.</p> <p>... laat je inspireren door het (tijdelijk) gratis aanbod van KlasCement en Klasse.</p> <p>... ook de VRT heeft een extra educatief aanbod, onder andere het Ketnet-aanbod voor het basisonderwijs.</p>
<p>Kan je toch eigen materiaal maken en delen voor afstandsonderwijs?</p>	<p>... maak eventueel een keuze uit digitale tools via KlasCement en verspreid die onder leerkrachten en collega's. In het artikel vind je info over:</p> <ul style="list-style-type: none"> • online videogesprekken met de klas; • video's maken en delen; • digitale oefeningen maken; • digitale materialen delen; • online samenwerken. <p>... verander je keuze niet te vaak; zorg voor standvastigheid.</p>

<p>Weet u of de privacy van thuis uit is verzekerd? Ook als er alternatieve leermiddelen gebruikt worden?</p>	<p>... als school beslist u zelf welke platformen of communicatiekanalen u gebruikt om afspraken te maken of taken uit te wisselen. ... u kan tijdens de coronacrisis de gebruiksregels tijdelijk aanpassen of versoepelen. ... check bij de aanspreekpersoon persoonlijke gegevens van uw school, of de data protection officer (DPA) van uw koepelorganisatie als u vragen hebt bij de privacybepalingen van bepaalde platformen. ... wees alert voor tools die tijdelijk gratis zijn en lees de gebruiksvoorwaarden na, zodat u er na deze periode niet voor moet blijven betalen.</p>
<p>Is er instructie voor helpers (zoals ouders) beschikbaar? Zijn alle ouders in staat om die hulp te bieden?</p>	<p>... zorg dan voor heldere instructie voor ouders en andere helpers. ... organiseer extra ondersteuning als ouders niet kunnen helpen. Via e-mail, het digitaal leerplatform, de Facebookpagina van je school, een communicatieplatform zoals Gimme, WhatsApp, Messenger of sms. ... werk een vangnet uit voor ouders die niet kunnen helpen, gebruik buddies, zorgorganisaties, zorgkaders, brugfiguren.</p>

3. Deskundigheid

Zijn leraren vaardig genoeg met ICT?	Zo niet ...
<p>Hebben genoeg leraren de ICT-basisvaardigheden om via een device onderwijs te geven?</p>	<p>... geef dan tijd om te wennen. Vertrouw op een basisgebruik dat stap voor stap groeit door ervaring. ... laat de ICT-coördinator of ICT-vaardige collega's de weg wijzen. Maak daarvoor een taakverdeling op. Zorg bv. voor een collega-buddy die een minder vaardige collega kan helpen en aanspreekpunt is voor vragen en tips. ... gebruik instructiefilmpjes om collega's snel op weg te helpen. Voor heel wat applicaties en devices bestaan die al. ... check welke aanvullende ondersteuning uw ICT-leveranciers, softwareleveranciers en educatieve uitgevers bieden.</p>

<p>Is er vorming en begeleiding voor leraren?</p>	<p>... ga na of uw koepel extra vorming organiseert. Veel pedagogische begeleidingsdiensten hebben extra handleidingen en cursussen.</p> <p>... ook Toll-net en KlasCement organiseren webinars om leraren te professionaliseren.</p> <p>... leid je leraren naar de community op KlasCement, waar ze hun vragen kunnen stellen.</p> <p>... Bij Begeleiders zonder Grenzen kunt u vragen mailen naar experts en hen uw idee of plan voorleggen.</p> <p>... werk samen met een meer ICT-vaardige school waar u plannen, voorbeelden, tools van mag kopiëren.</p>
<p>Kunnen genoeg leraren digitaal samenwerken en communiceren?</p>	<p>... oefen dan even met digitaal communiceren. Test het onderling uit: mailen, chatten, videobellen. Volg eventueel online handleidingen.</p> <p>... ga na wat het beste werkt voor uw specifieke school of situatie en maak dan een keuze. Beperk u indien mogelijk tot één enkele tool.</p> <p>... maak vervolgens een verzendlijst binnen het gekozen platform of app en deel dat met de collega's.</p> <p>... Gebruik die middelen ook om informeel contact te hebben en te communiceren.</p>
<p>Zijn genoeg leraren bekend met de functies van uw digitale leermiddelen?</p>	<p>... probeer dan de digitale mogelijkheden uit.</p> <p>... beperk u in deze fase tot de basisfunctionaliteiten.</p> <p>... wilt u toch starten met nieuwe toepassingen, gun uw leraren, leerlingen en ouders dan de tijd om die te leren kennen.</p> <p>... verspreid instructievideo's als die beschikbaar zijn.</p> <p>... benadruk wat werkt en verberg niet wat niet werkt. U leert ook van dat laatste.</p>
<p>Betrekt u iedereen van uw school?</p>	<p>... ook zorgpersoneel, het secretariaat, logopedisten, leraren lichamelijke opvoeding, verpleegkundigen, ... kunnen zinvol mee helpen in onderwijsgerelateerde activiteiten.</p> <p>... verrijk elk expertisegebied met digitale tools en aanpakken; het secretariaat kan ouders contacteren en opvolgen via online tools; logopedisten kunnen voor individuele opvolging van leerproblemen zorgen ...</p>

Als uw randvoorwaarden op orde zijn, kunt u aan de slag met de volgende stap: plan het onderwijs

Stap 2: plan het onderwijs

In deze stap bepaalt u wat leerlingen de komende tijd gaan leren en welke belangrijke aandachtspunten er zijn. Vóór de lessen van start gaan, moet u de prioriteiten bepalen. Wat moet nu in ieder geval gebeuren?

Kies met **welke lesinhoud** u aan de slag gaat. Niet alles wat op de planning stond, kan gedaan worden. Denk na over wat leerlingen écht moeten doen en wat ook nog behapbaar is nu zij onderwijs op afstand krijgen. Maak echte keuzes en focus op essentiële leerplanonderdelen.

Een duidelijke en gemotiveerde keuze zal voor de leraren, leerlingen en hun ouders **houvast en structuur** bieden. U bent als school het best geplaatst om in te schatten wat haalbare inspanningen zijn voor uw leerlingen en leraren.

[Lees hoe u de taakbelasting van leraren en leerlingen in evenwicht houdt.](#)

Organiseer het afstandslernen door lesmateriaal en taken **per week of per module** aan te bieden. Ook dat biedt structuur voor leerlingen en ouders. Bedenk voor uzelf hoeveel tijd uw leerlingen daarvoor nodig hebben, zodat u een realistische timing kan opleggen.

Geef duidelijke instructies over wat u precies verwacht van uw leerlingen. Wat zij precies moeten doen. Waar ze materiaal kunnen vinden. Tegen wanneer en hoe u taken terug verwacht.

Let wel op: ouders mogen maximaal 2 uur per week besteden aan de onderwijsactiviteiten van hun kinderen.

Werk een **weekschema** uit voor de activiteiten van de komende week. Met een overzicht van vakken, contactmomenten, deadlines. Hou u strak aan dat weekschema.

Leren is een **individueel opbouwproces**. Hou dus voor elke leerling de **voortgang** apart bij. Hun antwoorden op vragen, uitwerkingen van een opdracht, verhalen bevatten indicaties van hun voortgang en zijn dus de basis voor beslissingen over vervolgstappen.

Besef dat u meer dan ooit verder bouwt op **lezen** als basisproces om thuis te leren. Let dus op bij taalzwakkere leerlingen en ouders. Geef voldoende visuele en auditieve ondersteuning.

Bekijk waar het mogelijk is om leerlingen **zelfstandig** aan de slag te laten gaan. Bijvoorbeeld met een leesboek, werkboekjes, een werkstuk of met adaptieve leermiddelen.

Weet u dat uw leerlingen in de klasgroep sterk verschillen naar **niveau**? Durf dan te differentiëren en apart te werken met drie opeenvolgende **niveaugroepjes** die u volgens hun niveau voor een bepaald vak ondersteunt. U kunt die kleinere groep dan beter actief bij de online les houden en beter de individuele input van elke leerling garanderen.

Als u **videoles** geeft of met meerdere leerlingen tegelijkertijd via een platform (zoals Teams, Google Hangouts, Jitsi Meet, Smartschool Live) wil afspreken, communiceer dan ruim op voorhand het precieze moment en de precieze link om aan te loggen. Hou het kort en beknopt. Werk een scenario uit waarbij u plant wie wanneer aan het woord komt. En zorg altijd voor een alternatief voor die leerlingen die u niet kan bereiken, zoals een telefoongesprek.

Onderzoek in hoeverre het mogelijk is om **ouders** te betrekken bij het onderwijs om leerlingen aan de slag te zetten of even verder te helpen. Zeker voor de jongere leerlingen is dat relevant. Hou er wel rekening mee dat door verschillende omstandigheden niet elke ouder even goed in staat zal zijn om te helpen.

Communiceer duidelijk met de ouders wat u van hen verwacht. Zij zijn geen leraren en kunnen die rol niet volledig overnemen. Misschien is het mogelijk om instructiefilmpjes voor de ouders te maken met extra uitleg en tips hoe zij aan de slag kunnen met hun kinderen.

Wees zichtbaar. Eventueel kan u ouders als leraar enkele vaste momenten per week voorstellen waarop ze u via de computer of telefonisch kunnen bereiken met vragen of voor hulp.

Op [KlasCement](#) vindt u extra info voor ouders om hen te helpen bij de thuisbegeleiding van de kinderen.

Niet elke leerling kan **thuis** dezelfde **ondersteuning** krijgen. Denk na hoe u bepaalde groepen (zoals leerlingen met achterstand) extra ondersteuning kunt bieden. Zorg bijvoorbeeld dat leraren de tijd nemen om wat vaker contact te hebben met sommige leerlingen.

Communiceer veel, maar hou de **communicatie** bewust laagdrempelig. Communiceer zowel naar leraren, leerlingen en ouders wat u van plan bent, wanneer u gaat starten met les op afstand en wat u van hen verwacht. Pas het taalgebruik aan en wees u bewust van een eventuele zwakke beheersing van de schooltaal.

Gebruik ook e-mail, telefoon, WhatsApp, Messenger, sms of post om uw leerlingen te bereiken indien nodig. Laat uw klasleerkrachten meerdere keren per week contact opnemen als u vermoedt dat bepaalde leerlingen uit de boot dreigen te vallen. Zorg voor een **communicatieoverzicht** met alle contactinfo. Maar let op wie die info beheert en gebruikt.

Helaas is les op afstand niet voor elke **groep leerlingen** even geschikt. Sommige leerlingen, zoals hele jonge kinderen of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften hebben meer directe begeleiding en ondersteuning nodig. Bespreek dan wat er nodig is om die leerlingen toch goed te ondersteunen, bijvoorbeeld door meer telefonisch contact. Voor kwetsbare leerlingen zijn er extra [ondersteuningsmogelijkheden](#).

Beperk de leerdoelen, de omvang van de leerstof en de online activiteitsduur. Zorg dat leerlingen **niet te lang voor de computer** moeten zitten. Laat ze ook op papier (schrijven, tekenen, structureren, ordenen, grafisch uitwerken, mindmap ...) of met hun handen werken. Hun werk kunnen ze eventueel daarna fotograferen en delen met de leraren. Uiteraard is het ook belangrijk dat er tijd is om te bewegen. Tips: [Klasse – Laat je leerlingen niet stilzitten](#) en [KlasCement – Leermiddelen om leerlingen te laten bewegen](#).

Stap 3: volg de ontwikkelingen nauw op en stel bij waar nodig

In de komende weken wordt veel gevraagd van leraren, leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals. Het is van belang om de ontwikkelingen nauw op te volgen en in te spelen op vragen.

Hou in de gaten hoe het met iedereen gaat. Lukt het leraren om onderwijs op afstand vorm te geven? Bereiken jullie alle leerlingen voldoende? Spreek systematische overlegmomenten af met uw team om in de gaten te houden hoe het lesgeven verloopt. Let ook op stressklachten bij leraren en leerlingen. Leggen leraren de lat niet te hoog? Hoe gaan leerlingen die snel last hebben van stress en prestatiedruk met de situatie om? Tips en richtlijnen: [Preteaching van nieuwe leerstof](#).

Laat leerlingen af en toe terugkoppelen om de verbinding te houden. Leerlingen of hun ouders kunnen de resultaten van gemaakte taken doorsturen via een leeromgeving of communicatieplatform, of bijvoorbeeld door een foto of filmpje door te sturen. Resultaten van digitale oefeningen ziet u meestal binnen de leeromgeving of het oefenplatform. Hou per leerling de voortgang bij.

Probeer de hoeveelheid feedback evenwichtig te houden. Eén of twee keer per week is meer dan voldoende. Leerlingen die dat echt nodig hebben, kunt u nauwer opvolgen.

Hou er rekening mee dat ook leerlingen, leraren, stafmedewerkers en ouders **ziek** kunnen worden en pas uw beleid hierop aan.

Hou de websites van [Klasse](#) en [KlasCement](#) in de gaten. Zij komen heel frequent met **aangepaste** richtlijnen, informatie en nieuwe vormen van ondersteuning. Nog actuele info voor afstandsleren: [Alternatieve vormen van leren](#).

Is het nodig om het **beleid** aan te passen op basis van nieuw genomen maatregelen? Denk daarbij aan uw schoolreglement, toetsafspraken, vroegere planning die nu verandert ... Check de pagina [Coronavirus -informatie voor onderwijspersoneel](#)

Het is nu nog niet duidelijk hoe lang de scholen dicht blijven. Als het een langere periode wordt, is het goed om te onderzoeken hoe het leren op afstand kan worden verbeterd. Leer zoveel mogelijk samen met andere scholen en besturen. Inspirerende voorbeelden over hoe scholen omgaan met onderwijs op afstand: [Klasse – Onderwijs in coronatijd](#).

Beleidsdomein Onderwijs en Vorming

14 april 2020

Pagina 9 van 9